ЗАКЛАД ВИЩОЇ ОСВІТИ
«УНІВЕРСИТЕТ КОРОЛЯ ДАНИЛА»

Факультет суспільних і прикладних наук
Кафедра української філології та суспільствознавчих дисциплін
Кафедра психології

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з навчально-методичної роботи
_____ Ярослав ШТАНЬКО
«31» серпня 2026 р.

РИТОРИКА
СИЛАБУС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Галузь знань	С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини
Спеціальність	С4 Психологія
Освітньо-професійна (освітньо-наукова програма)	«Психологія»
Освітній рівень	Перший (бакалаврський)
Статус дисципліни	обов'язкова
Мова викладання, навчання та оцінювання	українська
Семестр викладання	ІІІ (третій)

Івано-Франківськ
2026

РОЗРОБНИК:
доцент кафедри української філології
та суспільствознавчих дисциплін
к. філол. н., доцент **Уляна СОЛОВІЙ**

ЗАТВЕРДЖЕНО:
на засіданні кафедри української філології та суспільствознавчих дисциплін
протокол № 1 від 27 серпня 2026 р.

Завідувач кафедри **Інна ВАРВАРУК**

УЗГОДЖЕНО:
на засіданні кафедри психології
протокол № 1 від 28 серпня 2026 р.
Завідувач кафедри **Олена ХАЛІК**

Гарант ОПП **Олена ХАЛІК**

СХВАЛЕНО:
на засіданні Науково-методичної ради, протокол № 1 від 31 серпня 2026 р.

e-mail	soloviy.uljana@ukd.edu.ua
Номер аудиторії чи кафедри	Кафедра української філології та суспільствознавчих дисциплін, каб. 332
Посилання на сайт	Уляна Соловій
Сторінка курсу в СДО	Риторика

ВСТУП

Навчальна дисципліна «Риторика» передбачає опанування риторичної термінології; ознайомлення з історичними витоками й розвитком риторики як науки, зі зразками промов визначних ораторів минулого й сучасності; оволодіння методом риторичного аналізу текстів промов різних видів, що передбачає членування тексту, визначення теми, аргументів, мовних засобів і риторичних фігур; формування уважного та критичного ставлення до власного мовлення й суспільної мовної практики.

Мета та завдання дисципліни «Риторика» є знання основ класичної і сучасної риторики як науки про мисленнєво-мовленнєву діяльність, спрямовану на переконання, вплив, досягнення певних цілей у процесі мовної комунікації; формування вмінь і навичок продукувати й виголошувати різнотипні тексти відповідно до мети й умов спілкування, зокрема в контексті майбутньої професійної діяльності у сфері психології.

У результаті вивчення навчальної дисципліни здобувач повинен

знати:

- особливості й характеристики етапів діяльності оратора: закони винаходу думки, класифікації розділів і видів ораторського виступу;
- методи підготовки публічного виступу, особливості створення промов різних типів;
- секрети техніки мовлення, правила дихання під час публічного виступу; анатомію мовленнєвого апарату (органів дихання, гортані, органів артикуляції);
- форми, види, засоби переконання в процесі ведення диспуту, полеміки, дебатів;
- проблеми, які стосуються мовного опрацювання й розуміння текстів професійного спрямування;
- основні напрями, ідеї та проблеми ораторської майстерності;
- навички самоконтролю за дотриманням мовних норм у процесі комунікації;
- найпоширеніші мовні/мовленнєві помилки інтерференційного типу, способи їхнього усунення;
- правила нормативного вживання мовних засобів у різних сферах комунікації українською мовою.

уміти:

- доречно та правильно використовувати мовні засоби відповідно до комунікативних ситуацій;
- складати партитуру тексту;
- розвивати комунікативні компетенції, необхідні у професійному спілкуванні.
- моделювати спілкування з різними людьми й авдиторіями;
- будувати тактику виступу й аргументації, знаходити й усувати логічні помилки публічного виступу;
- правильно підбирати й застосовувати інтонаційно-виразні засоби мовлення, урізноманітнювати механізми наочності слова;
- вести діалог, дискусію на фахову тему.

Компетентності й результати навчання, яких набувають здобувачі освіти внаслідок вивчення навчальної дисципліни «Риторика» (шифри та зміст компетентностей і програмних результатів навчання вказані відповідно до освітньої програми «Психологія», введеної в дію ЗВО «Університет Короля Данила» 01.09.2025 року)

Шифр та назва компетентності	**Шифр та назва результату навчання**
ІК. Здатність розв’язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми у сфері психології, що передбачають застосування основних психологічних теорій і методів та характеризуються комплексністю й невизначеністю умов. ЗК 1. Здатність застосовувати знання у практичних ситуаціях. ЗК 5. Здатність бути критичним і самокритичним. ЗК 7. Здатність генерувати нові ідеї (креативність). ЗК 8. Навички міжособистісної взаємодії.	ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел. ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців. ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних особливостей співрозмовника.

СК 7. Здатність аналізувати та систематизувати одержані результати, формулювати аргументовані висновки та рекомендації.	ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності. ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.

ОПИС НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Курс	**2**		
Семестр	**3**		
Кількість кредитів ЄКТС	**3**		
Аудиторні навчальні заняття		**денна форма**	**заочна форма**
	лекції	**16 год.**	**4 год.**
	семінари	**14 год.**	**2 год.**
Самостійна робота		**60 год**	**84 год.**
Форма підсумкового контролю	**залік**		

Структурно-логічна схема вивчення навчальної дисципліни:

Пререквізити	Постреквізити
Основи наукового пізнання. Актуальні проблеми історії. Українська мова (за професійним спрямуванням). Критичне мислення.	Основи психологічного консультування

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ
ДЕННА ФОРМА НАВЧАННЯ

Перелік тем лекційного матеріалу

Змістовий модуль 1.

Основи й історія риторики як навчальної дисципліни

Тема 1. Риторика – наука, мистецтво, навчальна дисципліна (2 год.)

1. Риторика як навчальна дисципліна, наука й мистецтво красномовства. Мета і завдання курсу «Риторика», зв'язок з іншими дисциплінами. 2. Предмет і функції ораторського мистецтва. Ораторська майстерність і риторика як наука й мистецтво переконання. 3. Основні частини риторики: історія, теорія, практика, техніка. 4. Закони, поняття, розділи риторики. 5. Категорії класичної риторики: логос, етос, пафос, топос. 6. Зв'язок риторики з іншими дисциплінами.

Тема 2. Історичні витоки й розвиток риторики (4 год.)

1. Риторика в Давній Греції. 2. Сократ як родоначальник мистецтва ведення діалогу (діалоги, бесіди, дискусії та «іронія»). 3. Платон про єдність синтезу й аналізу в ораторському мистецтві. 4. Аристотель і його «Риторика». Визначення Аристотелем місця риторики серед інших наук і мистецтв і сутності «технічних» і «нетехнічних» способів переконання. 5. Риторика в Давньому Римі. Азіанізм і аттіцизм. 6. Творчість і спадщина Марка Тулія Цицерона. Три трактати про авторське мистецтво. 7. Квінтиліан і його теорія римського красномовства.

Теми, що виносяться на самостійне вивчення (16 год.)

1. Світова міфологія красномовства (грецькі боги, богині й міфічні істоти як покровителі й презентанти красномовства; міфологія та римська культура риторики; єгипетська, японська, давньоіндійська міфологія тощо) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 21***).

2. Епідейктичне (похвальне) красномовство. Горгій – майстер урочистої похвальної промови (Горгій як автор принципу «риторика – майстер переконання»; «Похвала Єлені» і «Виправдання Паламеда»; школа красномовства в Афінах; «чарування духу» й «обман думки» – основні складові успішної промови за Горгієм) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 22, 23***).

3. Виховний потенціал життя та діяльності Демосфена (Демосфен як оратор-демократ, патріот, особистість із надзвичайною силою волі; незвичні початок і кінець ораторської кар'єри Демосфена; політичні промови Демосфена; Демосфен та Есхін; засоби вдосконалення риторичної техніки, запропоновані Демосфеном) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 23***).

4. Аттіцизм. Гай Юлій Цезар як оратор (риторика як засіб досягнення політичної мети – влади; «Записки про галльську війну» і «Записки про громадянську війну» Гая Юлія Цезаря; епістоли-репортери-плагіатори-епістолярний стиль; Гай Юлій Цезар як перший організатор преси й журналістики – «Щоденні протоколи сенату і римського народу») (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20***).

5. Розвиток красномовства в середні віки (церква як основний осередок культури середніх віків; розвиток полеміки; Філон Александрійський як засновник екзегетики; розвиток релігійного красномовства, християнські

настанови, проповіді, гомілетика християнського періоду; послання римського єпископа Климента до коринтян; богослов Тертулліан (II-III століття); гоміліархії (вибрані проповіді) Отців Церкви: Амбросія, Августина, Григорія Двоєслова, Василя Великого, Івана Золотовустого; проповідь як єдина жива форма публічної промови часів середньовіччя) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20***).

6. Ораторське мистецтво епохи Відродження й Нового часу (гуманізм епохи Відродження; занепад релігійного і стрімкий розвиток світського красномовства; європейський гуманізм і культ Цицерона; політичне й академічне красномовство епохи Просвітництва; союз «риторика-поетика-стилістика»; виховально-просвітницька ідея як головна функція риторики Нового часу) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 23***).

Тема 3. Розвиток ораторського мистецтва в Україні (2 год.)

1. Красномовство часів Київської Русі (XI–XIV ст.). «Слово про закон й благодать» митрополита Іларіона. Єпископ і проповідник-оратор Кирило Туровський. 2. Красномовство XIV–XVIII ст. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку риторики. 3. Найвидатніший ритор і найкращий український оратор кінця XVII–початку XVIII ст. Феофан Прокопович. 4. Вітчизняне красномовство в XIX–XX столітті. 5. Сучасне ораторське мистецтво в Україні.

Теми, що виносяться на самостійне вивчення (14 год.)

1. Слов'янський епос і його вплив на розвиток української риторики (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

2. Красномовство часів Київської Русі (XI–XIV ст.). «Ізборники Святослава» 1073 і 1076 рр. і «Повчання» Володимира Мономаха (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

3. Мовотворчість письменника-полеміста Івана Вишенського (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

4. Українське бароко. Мовна спадщина й філософія слова Григорія Сковороди. Антична пііїтика й церковнослов'янська гомілетика в літературних творах і наукових трактатах Григорія Сковороди (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

5. Проповідники й ритори-педагоги XIV–XVIII століття Інокентій Гізель, Лазар Баранович, Іоаникій Галятовський, Антоній Радивиловський. Праця «Риторична рука» Стефана Яворського (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

Змістовий модуль 2.
Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання

Тема 4. Публічний виступ як жанровий різновид ораторського мистецтва (2 год.)

1. Публічне мовлення. Загальна характеристика. 2. Роди та види красномовства. 3. Жанри публічного виступу. 4. Архітектоніка (будова) виступу. 5. Докомунікативний, комунікативний і посткомунікативний етапи роботи з публічним виступом.

Тема 5. Комунікативний процес та особливості його моделювання (2 год.)

1. Комунікація і спілкування як важливі чинники існування суспільства. 2. Діалог і монолог як основні типи комунікації. 3. Моделі комунікативного процесу. Загальна характеристика. 4. Складові моделі Лассвела як ключі для якісної комунікації. 5. Аудиторія і Стенфордська промова Стіва Джобса 2005 року. 6. Намір публічного виступу, правильне сегментування авдиторії і Телезвернення до нації Президента США Рональда Рейгана в 1986 році після вибуху шатла «Challenger». 7. Канал комунікації, о. Кирило Аксельрод та експеримент Марини Абрамович. 8. Бажаний ефект публічного виступу і Шахерезада зі збірки казок IX століття «Тисяча й одна ніч». 9. Комунікативна стратегія оратора і зустріч Папи Римського Івана-Павла II з молоддю у Львові 26 червня 2001 року.

Тема 6. Оратор і аудиторія (2 год.)

1. Риторичний ідеал. 2. Ґенеза образу сучасного оратора. Типи ораторів. 3. Поради успішному промовцю й вимоги до нього.

Тема 7. Чорна риторика: цілі, прийоми і протидія (2 год.)

1. Історичні аспекти й персоналії в колі «чорної риторики». 2. Правила ефективного переконання за Вольфом Шнайдером. 3. Поняття і термін «чорна риторика»: ґенеза і сучасне тлумачення. 4. Цілі, базові інструменти та прийоми чорної риторики. 5. Способи розпізнавання прийомів чорної риторики та захисту від маніпуляцій.

Зміст семінарських занять

Тема 1. Риторика – наука, мистецтво, навчальна дисципліна (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Риторика як наука та мистецтво красномовства. 2. Категорії класичної риторики: логос, етос, пафос, топос. 3. Закони риторики. 4. Риторика як навчальна дисципліна. Частини риторики: історія, теорія, практика, техніка. Функції риторики. 5. Зв’язок риторики з іншими науками.

Практичний блок: виконання тестових завдань з теми; аналіз висловів і тверджень відомих особистостей (Ф. Прокопович, Ж. Лабрюйєр).

Завдання для самостійної роботи: підготовка відповідей на запитання з наступного семінарського заняття; виконання індивідуального завдання

(доповідь на теми: «Риторика Давньої Греції», «Риторика Стародавнього Риму», «Риторика Римської імперії»).

Тема 2. Ораторське мистецтво: від Стародавнього світу до сьогодення (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Передумови формування ораторського мистецтва: міфологія красномовства. 2. Антична риторика: риторика Давньої Греції (Горгій, Демосфен, Сократ, Платон, Аристотель), Стародавнього Риму (Цицерон, Гай Юлій Цезар), Римської імперії (Квінтиліан). 3. Розвиток красномовства в середні віки та епоху Відродження, Нового часу. Сучасне ораторське мистецтво.

Практичний блок: виконання тестових завдань з теми; аналіз елемента праці Марка Тулія Цицерона «Про оратора»; аналіз промови «Три історії» американського підприємця та оратора Стіва Джобса.

Завдання для самостійної роботи: підготовка відповідей на запитання з наступного семінарського заняття; виконання індивідуального завдання (доповідь на теми: «І. Вишенський та мистецтво красномовства», «Постать Г. Сковороди в риторичній науці», «Риторична діяльність Ф. Прокоповича»).

Тема 3. Історія розвитку ораторського мистецтва в Україні (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Слов'янський епос та його вплив на розвиток української риторики. 2. Красномовство часів Київської Русі (XI–XIV ст.). 3. Красномовство XIV–XVIII ст. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку риторики та братські школи. 4. Вітчизняне красномовство в XIX–XX столітті. 5. Сучасне ораторське мистецтво в Україні.

Практичний блок: пояснення змісту афоризмів Г. Сковороди; визначення теми промови В'ячеслава Чорновіла у Львові 1990 року й доречності її виголошення в стосунку до тогочасних суспільно-політичних подій.

Завдання для самостійної роботи: підготовка відповідей на запитання з наступного семінарського заняття; підготовка зразків таких видів красномовства, як академічне, політичне, юридичне, церковне, суспільно-побутове.

Тема 4. Роди та види красномовства. Типи промов: методика написання, етапи підготовки. Структура ораторського твору (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Роди та види красномовства: академічне красномовство, політичне (соціально-політичне) красномовство, юридичне (судове) красномовство, церковне (богословсько-церковне) красномовство, суспільно-побутове (соціально-побутове) красномовство. 2. Типи промов. 3 Вибір теми, складання плану, добір матеріалу. 4. Запис промови та розмітка

тексту знаками партитури, тренування. 5. Методики запам'ятовування текстів та увага. 6. Структура ораторського твору: вступ, основна частина, висновок.
Практичний блок: робота з текстом промови; визначення родової належності та виду промови Володимира Зеленського в Конгресі США.
Завдання для самостійної роботи: підготовка відповідей на запитання з наступного семінарського заняття.

Тема 5. Оратор та аудиторія. Засоби активізування уваги слухачів. Невербальні засоби спілкування (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Оратор та його типи. Подолання страху та скутості перед аудиторією. 2. Образ оратора: зовнішній вигляд. Психологія кольору. 3. Оратор та аудиторія. Встановлення контакту із слухачами: привернення й утримання уваги аудиторії. 4. Невербальні засоби активізації уваги слухачів: міміка, жести, пози.
Практичний блок: перегляд та аналіз промов Ентоні Роббінса, Арнольда Шварценегера, Ніка Вуйчича, Стіва Джобса з позиції вербальних і невербальних засобів спілкування; аналіз світлин з позиції невербальних засобів спілкування (міміки, жестів, поз).
Завдання для самостійної роботи: підготовка відповідей на запитання з наступного семінарського заняття; написання промови на тему «Свобода та права людини» із залученням тропів, фігур, фразеологізмів.

Тема 6. Культура й образність ораторського мовлення (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Культура мовлення: відхилення від норми. 2. Стилістично марковані елементи мовлення: тропи та фігури. 3. Фраземи в образному мовленні. Збагачення словникового складу мови.
Практичний блок: написання промови чи стендапу на одну із запропонованих тем із залученням засобів образного мовлення.

Тема 7. Технічний аспект ораторського виступу. Тренінг з ораторського мистецтва (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Дихання та його види. 2. Голос та його властивості. Зв'язок дикції та орфоепії. Чинники порушення орфоепічних норм. 3. Інтонування. Фразовий наголос та його види.
Практичний блок: виконання вправ на постановку дихання, чіткість голосу, силу його звучання, інтонування тощо; виголошення заздалегідь підготовленої промови чи стендапу згідно з правилами ораторської майстерності

ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

ЗАОЧНА ФОРМА НАВЧАННЯ

Перелік тем лекційного матеріалу

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 1.
Основи й історія риторики як навчальної дисципліни

ЛЕКЦІЯ 1. Тема 1. Риторика – наука, мистецтво, навчальна дисципліна (2 год.)

1. Риторика як навчальна дисципліна, наука й мистецтво красномовства. Мета і завдання курсу «Риторика», зв'язок з іншими дисциплінами. 2. Предмет і функції ораторського мистецтва. Ораторська майстерність і риторика як наука й мистецтво переконання. 3. Основні частини риторики: історія, теорія, практика, техніка. 4. Закони, поняття, розділи риторики. 5. Категорії класичної риторики: логос, етос, пафос, топос. 6. Зв'язок риторики з іншими дисциплінами.

ТЕМИ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ

Тема 2. Історичні витоки й розвиток риторики (26 год.)

1. Риторика в Давній Греції. 2. Сократ як родоначальник мистецтва ведення діалогу (діалоги, бесіди, дискусії та «іронія»). 3. Платон про єдність синтезу й аналізу в ораторському мистецтві. 4. Аристотель і його «Риторика». Визначення Аристотелем місця риторики серед інших наук і мистецтв і сутності «технічних» і «нетехнічних» способів переконання. 5. Риторика в Давньому Римі. Азіанізм і аттіцизм. 6. Творчість і спадщина Марка Тулія Цицерона. Три трактати про авторське мистецтво. 7. Квінтиліан і його теорія римського красномовства. 8. Світова міфологія красномовства (грецькі боги, богині й міфічні істоти як покровителі й презентанти красномовства; міфологія та римська культура риторики; єгипетська, японська, давньоіндійська міфологія тощо) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 21***). 9. Епідейктичне (похвальне) красномовство. Горгій – майстер урочистої похвальної промови (Горгій як автор принципу «риторика – майстер переконання»; «Похвала Єлені» і «Виправдання Паламеда»; школа красномовства в Афінах; «чарування духу» й «обман думки» – основні складові успішної промови за Горгієм) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 22, 23***). 10. Виховний потенціал життя та діяльності Демосфена (Демосфен як оратор-демократ, патріот, особистість із надзвичайною силою волі; незвичні початок і кінець ораторської кар'єри Демосфена; політичні промови Демосфена; Демосфен та Есхін; засоби вдосконалення риторичної техніки, запропоновані Демосфеном) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 23***). 11. Аттіцизм. Гай Юлій Цезар як оратор (риторика як засіб досягнення політичної мети – влади; «Записки про галльську війну» і «Записки про громадянську війну» Гая Юлія Цезаря; епістоли-репортери-плагіатори-епістолярний стиль; Гай Юлій Цезар як перший організатор преси й журналістики – «Щоденні протоколи сенату і римського народу») (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20***). 12. Розвиток красномовства в середні віки (церква як основний осередок культури середніх віків; розвиток полеміки; Філон Александрійський як засновник екзегетики; розвиток

релігійного красномовства, християнські настанови, проповіді, гомілетика християнського періоду; послання римського єпископа Климента до коринтян; богослов Тертулліан (II-III століття); гоміліархії (вибрані проповіді) Отців Церкви: Амбросія, Августина, Григорія Двоєслова, Василя Великого, Івана Золотовустого; проповідь як єдина жива форма публічної промови часів середньовіччя) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20***). 13. Ораторське мистецтво епохи Відродження й Нового часу (гуманізм епохи Відродження; занепад релігійного і стрімкий розвиток світського красномовства; європейський гуманізм і культ Цицерона; політичне й академічне красномовство епохи Просвітництва; союз «риторика-поетика-стилістика»; виховально-просвітницька ідея як головна функція риторики Нового часу) (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 20, 23***).

Тема 3. Розвиток ораторського мистецтва в Україні (20 год.)

1. Красномовство часів Київської Русі (XI–XIV ст.). «Слово про закон й благодать» митрополита Іларіона. Єпископ і проповідник-оратор Кирило Туровський. 2. Красномовство XIV–XVIII ст. Роль Києво-Могилянської академії в розвитку риторики та братські школи. 3. Найвидатніший ритор і найкращий український оратор кінця XVII–початку XVIII ст. Феофан Прокопович. 4. Вітчизняне красномовство в XIX–XX столітті. 5. Сучасне ораторське мистецтво в Україні. 6. Слов'янський епос і його вплив на розвиток української риторики. 7. Красномовство часів Київської Русі (XI–XIV ст.). «Ізборники Святослава» 1073 і 1076 рр. і «Повчання» Володимира Мономаха. 8. Мовотворчість письменника-полеміста Івана Вишенського. 9. Українське бароко. Мовна спадщина й філософія слова Григорія Сковороди. Антична піїтика й церковнослов'янська гомілетика в літературних творах і наукових трактатах Григорія Сковороди. 10. Проповідники й ритори-педагоги XIV–XVIII століття Інокентій Гізель, Лазар Баранович, Іоаникій Галятовський, Антоній Радивиловський. Праця «Риторична рука» Стефана Яворського (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

ЗМІСТОВИЙ МОДУЛЬ 2.
Публічний виступ як важливий засіб комунікації переконання

ЛЕКЦІЯ 2. **Тема 4. Комунікативний процес та особливості його моделювання (2 год.)**

1. Комунікація і спілкування як важливі чинники існування суспільства. 2. Діалог і монолог як основні типи комунікації. 3. Моделі комунікативного процесу. Загальна характеристика. 4. Складові моделі Лассвела як ключі для якісної комунікації. 5. Аудиторія і Стенфордська промова Стіва Джобса 2005 року. 6. Намір публічного виступу, правильне сегментування аудиторії і Телезвернення до нації Президента США Рональда Рейгана в 1986 році після вибуху шатла « Challenger». 7. Канал комунікації, о. Кирило Аксельрод та експеримент Марини Абрамович. 8. Бажаний ефект публічного виступу і Шахерезада зі збірки казок IX століття «Тисяча й одна ніч». 9. Комунікативна стратегія оратора і зустріч Папи Римського Івана-Павла II з молоддю у Львові 26 червня 2001 року.

ТЕМИ, ЩО ВИНОСЯТЬСЯ НА САМОСТІЙНЕ ВИВЧЕННЯ

Тема 5. Публічний виступ як жанровий різновид ораторського мистецтва (10 год.)

1. Публічне мовлення. Загальна характеристика. 2. Роди та види красномовства. 3. Жанри публічного виступу. 4. Архітектоніка (будова) виступу. 5. Докомунікативний, комунікативний і посткомунікативний етапи роботи з публічним виступом (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8***).

Тема 6. Оратор і аудиторія (10 год.)

1. Риторичний ідеал. 2. Ґенеза образу сучасного оратора. Типи ораторів. 3. Поради успішному промовцю й вимоги до нього (***1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9, 10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18***).

Тема 7. Чорна риторика: цілі, прийоми і протидія (8 год.)

1. Історичні аспекти й персоналії в колі «чорної риторики». 2. Правила ефективного переконання за Вольфом Шнайдером. 3. Поняття і термін «чорна риторика»: ґенеза і сучасне тлумачення. 4. Цілі, базові інструменти та прийоми чорної риторики. 5. Способи розпізнавання прийомів чорної риторики та захисту від маніпуляцій (***18, 19, 24***).

Зміст семінарських занять

Тема 1. Оратор та увдиторія. Засоби активізування уваги слухачів. Невербальні засоби спілкування (2 год.)

Теоретичний блок: 1. Оратор та його типи. Подолання страху та скутості перед аудиторією. 2. Образ оратора: зовнішній вигляд. Психологія кольору. 3. Оратор та аудиторія. Встановлення контакту із слухачами: привернення й утримання уваги аудиторії. 4. Невербальні засоби активізації уваги слухачів: міміка, жести, пози.

Практичний блок: перегляд та аналіз промов Ентоні Роббінса, Арнольда Шварценегера, Ніка Вуйчича, Стіва Джобса з позиції вербальних і невербальних засобів спілкування; аналіз світлин з позиції невербальних засобів спілкування (міміки, жестів, поз).

Завдання для самостійної роботи: підготовка відповідей на запитання з наступного семінарського заняття; написання промови на тему «Свобода та права людини» із залученням тропів, фігур, фразеологізмів.

Зміст самостійної роботи студентів

Розподіл годин, виділених на вивчення дисципліни «Риторика»

Найменування видів робіт	Розподіл годин	
	денна форма	**заочна форма**
Самостійна робота, год, зокрема:	**60**	**84**
Опрацювання матеріалу, викладеного на лекціях	16	6
Підготовка до семінарських занять і контрольних заходів	14	4
Підготовка звітів з практичних робіт	-	-
Підготовка до поточного контролю	-	-
Опрацювання матеріалу, винесеного на самостійне вивчення	30	74

ПОЛІТИКА КУРСУ

1) щодо системи поточного й підсумкового контролю

Організація поточного й підсумкового семестрового контролю знань здобувачів, проведення практик та атестації, переведення показників академічної успішності за 100-бальною шкалою в систему оцінок за національною шкалою здійснюється згідно з «Положенням про систему поточного і підсумкового контролю, оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти». Ознайомитися з документом можна за покликанням.

2) щодо оскарження результатів контрольних заходів

Здобувачі вищої освіти мають право на оскарження оцінки з дисципліни, отриманої під час контрольних заходів. Апеляція здійснюється відповідно до «Положення про політику та врегулювання конфліктних ситуацій». Ознайомитися з документом можна за покликанням.

3) щодо відпрацювання пропущених занять

Згідно з «Положенням про організацію освітнього процесу» здобувача допущено до семестрового контролю з конкретної навчальної дисципліни (заліку), якщо він виконав усі види робіт, передбачені на семестр навчальним планом і силабусом навчальної дисципліни, підтвердив опанування на мінімальному рівні результатів навчання (отримав ≥ 35 балів), відпрацював визначені індивідуальним планом практичні заняття, на яких був відсутнім. Ознайомитися з документом можна покликанням.

4) щодо дотримання академічної доброчесності

«Положення про систему забезпечення академічної доброчесності» закріплює моральні принципи, норми та правила етичної поведінки; сприяє формуванню позитивного, доброчесного освітнього й наукового середовища; забезпечує ефективну професійну діяльність, якісне професійне спілкування спільноти Університету, фахове викладання та провадження наукової (творчої) діяльності з метою забезпечення довіри до результатів навчання. Ознайомитися з документом можна за покликанням.

«Політика академічної доброчесності» визначає ціннісні, етичні, освітні, організаційні та управлінські засади формування, підтримки й розвитку культури академічної доброчесності в Університеті Ознайомитися з документом можна за покликанням.

5) щодо використання штучного інтелекту

«Положення про академічну доброчесність» визначає політику щодо використання в освітньому процесі технічних засобів на основі штучного інтелекту. Ознайомитися з документом можна за положенням. «Положення про систему запобігання та виявлення академічного плагіату, самоплагіату, фабрикації та фальсифікації академічних творів» містить рекомендації щодо використання в академічних текстах генераторів на основі штучного інтелекту. Ознайомитися з документом можна за покликанням.

Під час вивчення навчально дисципліни «Риторика» здобувачі використовують ШІ:

1) як інструментарій для генерації відеоконтенту з навчальною метою; генерації зображень для ілюстрації презентацій, візуалізації доповідей, повідомлень тощо;

для опрацювання великого обсягу відомостей;

3) для створення субтитрів і перекладу тексту з інших мов на українську.

6) щодо використання технічних засобів в аудиторії та правила комунікації

Використання мобільних телефонів, планшетів та інших ґаджетів під час практичних занять дозволено виключно в навчальних цілях (для уточнення певних відомостей, перевірки правопису, отримання довідкової інформації тощо). На ґаджетах до початку заняття повинен бути активований режим «без звуку». Під час занять заборонено надсилати текстові повідомлення, слухати музику, перевіряти електронну пошту чи спілкуватися в соціальних мережах тощо, окрім виробничої необхідності. Під час заходів контролю використання ґаджетів заборонено (за винятком, коли це передбачено умовами проведення). У разі порушення заборони результат анульовується без права перескладання. Ознайомитися з відповідним документом можна за посиланням.

Комунікація відбувається через електронну пошту і сторінку дисципліни в Moodle.

7) щодо зарахування результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти

Процедури визнання результатів навчання, здобутих шляхом формальної/інформальної освіти, визначаються «Положенням про порядок визнання результатів навчання, здобутих шляхом неформальної та/або інформальної освіти». Ознайомитися з документом можна за покликанням. *Під час вивчення навчальної дисципліни «Риторика» здобувачам надають можливість перерахування неформальної освіти. Наприклад, із запропонованого переліку можна пройти сертифіковані (безкоштовні) курси на освітніх платформах; відтак сертифікат, отриманий під час навчання, є підтвердженням засвоєння окремих тем, що включені у зміст дисципліни.*	

№ з/п	Перелік сертифікованих (безкоштовних) онлайн-курсів	Перелік тем, які можуть бути перераховані (за умови наявності сертифіката на ім'я та прізвище студента/студентки)
1.	Ораторське мистецтво (у форматі SCORM)	7 безкоштовних відеоуроків, що містять теоретичні відомості й тестові завдання, приклади вдалих чи невдалих публічних виступів, допоможуть вам навчитися говорити переконливо, виразно, грамотно, зацікавити аудиторію та утримувати її увагу.
2.	Ефективне ораторське мистецтво: захист від маніпуляцій та провокацій	● Оратор та аудиторія (2 год.) ● Як правильно реагувати на провокації та протидіяти хамству та маніпуляціям під час виступів, нарад і дискусій (2 год.)
3.	Ораторське мистецтво	Навички ораторського мистецтва: уміння правильно висловлювати власну думку (2 год.)

МЕТОДИ НАВЧАННЯ

При вивченні дисципліни застосовується комплекс методів для організації навчання здобувачів з метою розвитку переконливого, виразного, грамотного мовлення, підвищення мотивації до навчання й формування

особистості майбутнього фахівця-психолога в галузі знань С Соціальні науки, журналістика, інформація та міжнародні відносини.

Програмний результат навчання	**Метод навчання**	**Метод оцінювання**
ПРН 4. Обґрунтовувати власну позицію, робити самостійні висновки за результатами власних досліджень і аналізу літературних джерел.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу матеріалу; бесіда як діалогічний метод навчання; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; метод спостереження за мовленням; інтерактивні методи навчання; метод мозкового штурму, дискусія, кейс-метод, метод проєктів.	Поточний контроль (усне опитування й виконання письмових завдань; підготовка й виголошення публічних виступів; самоконтроль).
ПРН 8. Презентувати результати власних досліджень усно/письмово для фахівців і нефахівців.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу матеріалу; бесіда як діалогічний метод навчання; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; метод спостереження за мовленням; інтерактивні методи навчання; метод мозкового штурму, дискусія, кейс-метод, метод проєктів.	Поточний контроль (усне опитування й виконання письмових завдань; підготовка й виголошення публічних виступів; самоконтроль).
ПРН 10. Формулювати думку логічно, доступно, дискутувати, обстоювати власну позицію, модифікувати висловлювання відповідно до культуральних	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу матеріалу; бесіда як діалогічний метод навчання; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; метод спостереження за мовленням; інтерактивні методи навчання; метод мозкового штурму, дискусія, кейс-метод, метод проєктів.	Поточний контроль (усне опитування й виконання письмових завдань; підготовка й виголошення публічних виступів; самоконтроль).

особливостей співрозмовника.		
ПРН 13. Взаємодіяти, вступати у комунікацію, бути зрозумілим, толерантно ставитися до осіб, що мають інші культуральні чи гендерно-вікові відмінності.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу матеріалу; бесіда як діалогічний метод навчання; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; метод спостереження за мовленням; інтерактивні методи навчання; метод мозкового штурму, дискусія, кейс-метод, метод проєктів.	Поточний контроль (усне опитування й виконання письмових завдань; підготовка й виголошення публічних виступів; самоконтроль).
ПРН 15. Відповідально ставитися до професійного самовдосконалення, навчання та саморозвитку.	Пояснювально-ілюстративний метод; репродуктивний метод; метод проблемного викладу матеріалу; бесіда як діалогічний метод навчання; частково-пошуковий метод; дослідницький метод; метод спостереження за мовленням; інтерактивні методи навчання; метод мозкового штурму, дискусія, кейс-метод, метод проєктів.	Поточний контроль (усне опитування й виконання письмових завдань; підготовка й виголошення публічних виступів; самоконтроль).

МАТЕРІАЛЬНО-ТЕХНІЧНІ РЕСУРСИ

Для вивчення навчальної дисципліни «Риторика» необхідні такі матеріально-технічні ресурси:

проєктор або інший мультимедійний екран для демонстрації навчальних презентацій, відеоматеріалів, зразків публічних виступів та інфографіки;

доступ до генеративних моделей ШІ (платформи для роботи з текстом, зображеннями й іншими видами контенту, наприклад: ChatGPT, Gemini тощо) для виконання практичних завдань із редагування, аналізу, створення й удосконалення текстів публічних виступів;

текстові редактори та офісні програмні засоби (Microsoft Word, Google Docs або аналоги) для підготовки, редагування й форматування текстів публічних виступів;

доступ до українських електронних словників, довідників, інших мовних ресурсів, зокрема академічних словників, «Словника української мови»,

«Українського правопису» тощо) для виконання орфографічних, граматичних і редакторських завдань;

доступ до мережі Інтернет для пошуку й аналізу актуальних зразків професійної комунікації чи різножанрових промов минулого та сучасності, навчальних відеоматеріалів та інших інформаційних ресурсів;

хмарні сервіси для зберігання та спільного опрацювання навчальних матеріалів (Google Drive, Google Docs та ін.) для виконання індивідуальних і групових завдань;

електронні й друковані навчальні посібники, словники й фахова література, що входять до програми навчальної дисципліни.

ОЦІНЮВАННЯ РЕЗУЛЬТАТІВ НАВЧАННЯ

Вид	**Зміст**	**% від загальної оцінки**	**Бал**	
			min	**max**
Поточні контрольні заходи	усього	60	35	60
Підсумкові контрольні заходи	залік	40	25	40
Усього:	–	100	60	100

Система оцінювання результатів навчання здобувачів ІІ курсу за освітньо-професійною програмою «Психологія» відповідає «Положенню про систему поточного та підсумкового контролю оцінювання знань та визначення рейтингу здобувачів освіти». Кожен вид контролю передбачений з урахуванням результатів навчання.

Видами діагностики й контролю знань з навчальної дисципліни «Риторика» є такі:

1. Поточний контроль – усне опитування й виконання тестових завдань, публічні виступи, презентації на семінарських заняттях. Оцінювання здійснюють за національною чотирибальною шкалою – «2»; «3»; «4»; «5». Поточний контроль фіксують в «Електронному журналі обліку успішності академічної групи» (далі – Журнал).

У разі відсутності здобувача на практичному занятті виставляють «н». За результатами поточного контролю у Журналі автоматично обчислюють підсумкову оцінку та здійснюють підрахунок пропущених занять. «Усереднену» оцінку переводять у 100-бальну шкалу.

Усі пропущені заняття, а також негативні оцінки здобувачі зобов'язані відпрацювати **впродовж трьох наступних тижнів**. У разі недотримання цієї норми, замість «н» у журналі буде виставлено «0» (нуль балів) без права перескладання.

Здобувачі повинні мати оцінки з **не менше 50% аудиторних занять**.

До підсумкового контролю допускають здобувачів, які за результатами поточного контролю отримали **35 балів і більше**. Здобувачі, що отримали **34 бали й менше**, не складають підсумкового контролю. На підставі укладання додаткового договору вони повторно вивчають дисципліну впродовж наступного семестру.

При оцінюванні навчальних досягнень здобувача на практичних заняттях ураховують:

- повноту і правильність теоретичної відповіді;
- ступінь усвідомленості, розуміння аналізованої комунікативної ситуації;
- логіку викладу, мовленнєве оформлення відповіді чи публічного виступу;
- використання додаткової літератури при підготовці до заняття;
- самостійність висновків, висловлення власних думок, їхня аргументація.

Критерії оцінювання аудиторних (семінарських) занять

«незадовільно»	У здобувача виникають значні труднощі у виголошенні монологу чи у підтриманні діалогу. Здебільшого він відповідає на запитання лише «так» або «ні» чи аналогічними уривчастими реченнями стверджувального/заперечного характеру або короткими репліками, що містять недоліки різного характеру, але сам досягти комунікативної мети не може. Студент бере участь у монолозі/діалозі за найпростішою за змістом мовленнєвою ситуацією, може також формулювати деякі запитання, припускаючись різноманітних помилок різного характеру. Комунікативна мета досягається ним лише частково. Тестові завдання виконані здобувачем в обсязі не менше 25%. Письмове висловлювання не є завершеним текстом, хибує на непослідовність викладу, пропуск фрагментів, важливих для розуміння думки; лексика і граматична будова бідні.
«задовільно»	Здобувач бере участь у монолозі/діалозі з нескладною за змістом темою й досягає мети спілкування; його репліки/мовлення, хоча й відповідають основним правилам поведінки в розмові й нормам етикету, належним чином не враховують ситуації спілкування, не відзначаються послідовністю, доказовістю. Здобувачеві не вистачає самостійності суджень, їх аргументації, новизни, лаконізму в досягненні комунікативної мети; він допускає помилки у доборі слів, побудові речень, їх інтонуванні тощо. Його мовлення стереотипне й потребує істотної корекції тощо. Тестові завдання виконані здобувачем в обсязі не менше 45%. Письмове висловлювання в цілому є завершеним, тема значною мірою розкрита, але трапляються недоліки: репродуктивний характер писемного мовлення, не завжди вдалий добір слів, відсутність самостійності суджень, їхньої аргументованості тощо.

«добре»	Здобувач самостійно складає й виголошує монолог/діалог з «проблемної» теми й доволі вправно аргументує судження з допомогою загальновідомих фактів, демонструючи загалом достатній рівень культури мовлення (чітко висловлює думки, формулює цікаві запитання, дає влучну, дотепну відповідь, виявляє толерантність, стриманість, коректність у разі незгоди зі співрозмовником); проте в монолозі/ діалозі є певні недоліки, наприклад: нечітко виражена особиста позиція співбесідників (невисокий рівень самостійності), аргументація не відзначається оригінальністю, можуть траплятися відхилення від теми, помилки в мовному оформленні реплік тощо. Тестові завдання виконані здобувачем в обсязі не менше 85%. Здобувач самостійно створює достатньо повне, зв'язне письмове висловлювання, вдало добирає лексичні засоби. Проте в роботі є недоліки, наприклад: відхилення від теми, порушення послідовності її викладу, відсутність виразної особистісної позиції чи недостатня її аргументація тощо.
«відмінно»	Здобувач складає й виголошує монолог/діалог, самостійно обравши аспект запропонованої теми (або ж сам визначає проблему для обговорення), переконливо й оригінально аргументує власну позицію, порівнює різні погляди на той самий предмет, розуміючи при цьому можливість інших підходів до обговорюваної проблеми, виявляє повагу до думки співрозмовника; структура діалогу, мовне оформлення реплік монологічного мовлення/діалогу відповідає нормам сучасної української літературної мови. Тестові завдання виконані здобувачем в обсязі не менше 100%. Здобувач самостійно будує послідовне, зв'язне письмове висловлювання, що містить власну думку й аргументує різні погляди на проблему. Робота відзначається лексичним багатством, граматичною правильністю й різноманітністю, стильовою єдністю й виразністю.

2. Підсумковий (семестровий) контроль проводять для встановлення рівня досягнення здобувачами освіти програмних результатів навчання з навчальної дисципліни (освітнього компонента) після завершення вивчення дисципліни.

Підсумковий контроль знань (залік) проводять у формі комп'ютерного тестування у відповідних аудиторіях закладу вищої освіти (або в особливих випадках – дистанційно) з використанням програми Moodle. Він передбачає проходження тесту з **30 питань різного рівня складності впродовж 20 хвилин**.

За результатами підсумкового контролю здобувач може отримати **40 балів максимально**. Здобувачі, які під час підсумкового контролю отримали **24 бали** й **менше**, є такими, що не склали заліку й повинні перескладати його.

Загальна семестрова оцінка з дисципліни, яку виставляють в залікових відомостях, оцінюється в балах (згідно зі **Шкалою оцінювання знань** за **ЄКТС**) і є сумою балів, отриманих під час поточного та підсумкового контролю.

Здобувачі освіти можуть підвищувати власний рейтинг під час екзаменаційної сесії через одноразове повторне перескладання, попередньо подавши заяву в адміністрацію ЗВО не пізніше одного робочого дня після сесії.

Здобутий при повторному перескладанні з метою підвищення рейтингу результат буде остаточним при виставленні підсумкового контролю (!) Здобувачі, які не з'явилися на залік без поважних причин, вважаються такими, що отримали незадовільну оцінку.

ШКАЛА ОЦІНЮВАННЯ ЗНАНЬ за ЄКТС

Оцінка за національною шкалою	**Рівень досягнень, %**	**Шкала ECTS**
Національна диференційована шкала		
Відмінно	90 – 100	A
Добре	83 – 89	B
	75 – 82	C
Задовільно	67 – 74	D
	60 – 66	E
Незадовільно	35 – 59	FX
	0 – 34	F
Національна недиференційована шкала		
Зараховано	60 – 100	–
Не зараховано	0 – 59	–

3. Оцінювання самостійної роботи проводять як під час поточного, так і підсумкового контролю знань.

Оцінювання самостійної роботи, яка передбачена в тематичному плані дисципліни разом з аудиторною роботою, здійснюють під час проведення семінарських занять.

Поточний контроль передбачає усну відповідь, написання доповіді та публічний виступ, вирішення тестових завдань, виконання індивідуальних завдань, відпрацювання практичних навичок ефективної комунікації тощо.

Виставлення балів за самостійну роботу під час поточного контролю обов'язково супроводжують оцінювальними судженнями. Бали додають до балів, які отримав здобувач під час поточного контролю. Проте вони не повинні перевищувати максимальну кількість балів з оцінювання одного семінарського заняття – «5».

Оцінювання тем, які виносять лише на самостійну роботу (вони не входять до тем аудиторних занять), контролюють під час підсумкового контролю.

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Основна література

1. Бердиш А., Тепла О. Чорна риторика як техніка нейролінгвістичного програмування. URL : http://www.rusnauka.com/18_DNI_2011/Philologia/7_88934.doc.htm (дата звернення : 13.08.2026).
2. Історія розвитку риторики як науки в період від середньовіччя до XX століття. URL : https://referatss.com.ua/work/istorija-rozvitku-ritoriki-jak-nauki-period-vid-serednovichchja-do-xx-st/ (дата звернення : 26.08.2026).
3. Коулман Аманда. Стратегії кризових комунікацій / пер. з англ. О. Татаренко. Харків : ВД «Фабула», 2023. 200 с.
4. Мацько Л. І. Міфологія красномовства. URL : https://ukrtextbook.com/ritorika-macko-l-i/ritorika-macko-l-i-mifologiya-krasnomovstva.html (дата звернення : 02.09.2026).
5. Мельничук Оксана, Артеменко Людмила. Риторика як мистецтво переконання: історія, теорія, сучасність. *Studia methodologica*. 2025. №. 59. С. 293–301. URL : https://journals.tnpu.ternopil.ua/index.php/sm/article/view/1522/1352 (дата звернення: 08.08.2026).
6. Промови, що змінили світ / пер. з англ. В. Горбатька, Я. Войтка ; вид. оновл. Київ : Вид. група КМ-БУКС, 2024. 344 с.
7. Соловій У. В., Костриба О. В. Риторика: від історії до сучасного комунікативного процесу : навчальний посібник (для студентів закладів вищої освіти). Івано-Франківськ : Видавництво ЗВО «Університет Короля Данила», 2026. 140 с.
8. Титаренко Марія. Не музи, а м’язи. 50 вправ із творчопису. Київ : Лабораторія, 2023. 360 с.
9. Чалдині Роберт. Психологія впливу. Харків : Книжковий клуб «Клуб Сімейного Дозвілля», 2022. 608 с.

Додаткова література

10. Андерсон К. Успішні виступи на TED. Рецепти від найкращих спікерів. Київ : Наш формат, 2016. 256 с.
11. Андрій Степура. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного автора. Дніпро : Моноліт-Bizz, 2018. 304 с.

12. Афанасьєва Л. І. Основи красномовства : навчально-методичний посібник. Кіровоград, 2014. 108 с. URL : https://core.ac.uk/download/pdf/83099912.pdf (дата звернення : 13.08.2026).
13. Борг Дж. Мистецтво говорити: таємниці ефективного спілкування. Київ : Фабула, 2019. 304 с.
14. Верховень В. Промови, що змінили світ. Харків : Фоліо, 2019. 320 с.
15. Грицаєнко Л. М. Основи красномовства : навч. посібник. Київ : КНУТД, 2013. 245 с.
16. Гузенко І. І. Риторика : навчально-методичний посібник з курсів «Основи риторики» та «Професійна риторика». Львів, 2014. 328 с. URL : https://repository.ldufk.edu.ua/bitstream/34606048/3492/1/rytoryka.pdf (дата звернення : 28.08.2026).
17. Кінг Л., Гілберт Б. Як розмовляти будь з ким, будь-коли і будь-де. Секрети успішного спілкування. Київ : Моноліт-Bizz, 2019. 204 с.
18. Красномовець. URL : https://krasnomovec.club/ (дата звернення : 28.08.2026).
19. Куньч З., Городиловська Г., Шмілик І. Риторика. Львів : Видавництво Львівської політехніки, 2016. 496 с. URL : https://vlp.com.ua/node/18743 (дата звернення : 17.08.2026).
20. Кушнір Р. Великий оратор, або як виступати так, щоб вам аплодували стоячи. Дрогобич : Коло, 2013. 256 с.
21. Мацько Л. І., Мацько О. М. Риторика : навчальний посібник. Київ : Вища школа, 2006. 311 с. URL : http://univer.nuczu.edu.ua/tmp_metod/862/Matsko_Rytoryka.pdf (дата звернення : 04.09.2026).
22. Нікітіна А. В., Барилова Г. К., Кравченко М. В. Риторика : навчальний посібник. Старобільськ, 2021. 99 с. URL : http://dspace.luguniv.edu.ua/jspui/bitstream/123456789/8687/1/ritorika.pdf (дата звернення : 02.09.2026).
23. Онуфрієнко Г. С. Риторика : навч. посібник. Київ : Центр навчальної літератури, 2019. 625 с.
24. Риторика: Як навчитися гарно говорити. URL : https://blog.agrokebety.com/rytoryka-yak-navchytysya-harno-hovoryty. (дата звернення : 13.08.2026).
25. Степура А. WOW-виступ по-українськи. Ноу-хау сучасного оратора. Київ : МонолітBizz, 2018. 304 с.
26. Теслюк В. М. Основи красномовства : навчальний посібник. Київ : Видавництво Ліра-К, 2021. 282 с. URL : https://lira-k.com.ua/preview/12642-1.pdf (дата звернення : 28.08.2026).
27. Karsten Bredemeier. Schwarze Rhetorik. Macht und Magie der Sprache. Orell Füssli Verlag. 2006. 216 S.